

ALDATICI HİLENİN MENFAATSEL ANATOMİSİ: DOLANDIRICILIK

Bayram YÜKSEKKAYA*

GİRİŞ

Dolandırıcılık suçu, tüm toplumu tehdit eden, kimileri tarafından bir geçim kapısı haline getirilmiş, bu nedenle muhatabı herkes olabilen “ekonomik” bir suç tipidir. İsminden de anlaşılacağı üzere dolandırıcılık, bir insanı suça konu maddi yahut manevi bir gerçekten uzaklaştırarak, mağdurun iç ve/veya dış dünyasında “sahte” bir gerçeklik oluşturmak ve bu sahte gerçeğe mağduru inandırarak, mağdurdan maddi kazanç sağlamaktır. En basit haliyle dolandırıcılık bu şekilde anlatılabilirse de, özel ve tüzel kişilerin, kurumların ve kuruluşların birbirleri ile önü alınamaz bir şekilde, her an artan, yinelenen ve hatta yenilenen ilişkilerinde, dolandırıcılık fiilleri de gelişmiş, yeni teknikler ve enterasan sosyal mühendislikler kullanılmaya başlanmış, dolandırıcılık suçu failleri, ufukları açıcı yeni teknikler kullanmaya başlamışlardır.

Belirtilen bu nedenlerle, toplumdaki her bireyin, dolandırıcılık mağduru olmaması için, çok iyi bir şekilde bilinçlendirilmesi, bu konudaki farkındalıklarının artırılması gerekmektedir. Fakat, dolandırıcılık suçunun failleri de bu bilinçlenmeye karşılık muhakkak yeni alternatifler keşfetmekte, yepyeni yöntem arayışlarını şevkle devam ettirmektedirler. Ancak unutulmamalıdır ki, her suç fiilinin faili, kendini ve amacını deşifre edecek bir kısım açıkları. mağdura vermek zorundadır. İşte tam bu noktada bireylerin, bu açıklara karşı algılarının hat safhada açık olması zorunludur.

Bu kısa çalışma, bireylerin dolandırıcılık fiillerine karşı algılarını arttırmak, bu konudaki dirençlerini güçlendirmek ve bilgi sahibi olabilmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu nedenle, dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri, etkin pişmanlık durumları gibi hususlara değinilmemiştir.

* Avukat, Adana Barosu.

1- TANIM

Dolandırıcılık suçu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 157. maddesinde kısa ve genel bir tanımlamayla düzenlenmiştir.

Dolandırıcılık

Madde 157- (1) *Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir.*

Kanun koyucu, dolandırıcılık suçunu bu şekilde tanımlayarak, hangi tür fiillerin dolandırıcılık olduğunu genel olarak belirtmiştir.

Tanımdan anlaşılacağı üzere, bir fiilin dolandırıcılık olarak nitelendirilebilmesi için, asgari 4 şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir:

1- Failden/faillerden kaynaklı hileli bir davranış.

2- Failden/faillerden mağdura/mağdurlara yönelik bir aldatma

3-Mağdurun/mağdurların yahut mağdurun/mağdurların fiillerinden etkilenecek bir başka kişinin/kişilerin zarara uğraması.

4- Failin/faillerin yahut failin/faillerin istediği bir başka kişinin/kişilerin yarar sağlaması.

Bu 4 şart birlikte gerçekleşmez ise, dolandırıcılık suçu oluşmayacak, belki belli şartlarda dolandırıcılık suçuna teşebbüs edilmesi söz konusu olacak veya başka bir suça vücut verilecektir.

Fakat unutulmamalıdır ki, dolandırıcılık suçlarında bu dört şartın gerçekleşmesinin yanında, her bir şartın da kendi içerisinde belli bir yoğunluğa ulaşmış olması gerekmektedir.

2- UNSURLAR:

2.1. Failden/Faillerden Kaynaklı Hileli Bir Davranış:

Dolandırıcılık suçunun ilk adımını, hileli bir davranış oluşturmaktadır. Hileli bir davranış sayesinde ki, fail/failler mağdurun bilincinde bir sanal gerçeklik oluşturmaya çalışmaktadırlar. Mağdurun bilincinde oluşan bu sanal gerçeklik sayesinde ki mağdur, diğer aşamalarda failin/faillerin istediği şekilde yönlendirilebilmektedir.

Unutulmamalıdır ki, hileli bu davranışa mağdur inanmaz ise yahut inandırılmaz ise, dolandırıcılık suçu zaten oluşmayacak, fail/failler de artık adımlarına devam edemeyeceklerdir.

Örneğin, tapuda bir gayrimenkul A kişisi adına kayıtlı olup, bu gayrimenkulü almak isteyen mağdur M'ye karşı, kendini A olarak tanıtan fail F, karşısında kişiye kendisinin A olduğunu inandırmak için bir kısım girişimlerde bulunacaktır. Hileli hareket, M'ye karşı kendisini A olarak tanıtan F'nin ilk girişimiyle başlar. Mağdur M, F'ye bir kimlik sorar yahut ilişkiye konu gayrimenkulün tapusunu görmek istediğini söylediğinde, F bir kimlik gösteremez yahut tapu senedinin aslını ibraz edemez ise, M artık bu ilişkiye girmeyecek, daha baştan bu satım sözleşmesinden vazgeçecektir.

Sıklıkla görülen bir başka olay örneğinde de, kendisini MİT mensubu, Terörle Mücadele Elemanı, Savcı yahut Polis gibi tanıtan fail F'nin, telefonla mağdur M'yi araması durumunda, eğer mağdur M bu beyana itibar etmesi durumunda, hileli davranış aşaması tamamlanmış olacak, fail F, ikinci aşamaya geçecektir. Eğer mağdur M, F'nin bu hileli davranışına inanmayarak, telefonu kapatır, F'den isim sorar, F'den avukatıyla görüşmesini isterse, F dolandırıcılık fiilinin ikinci aşamasına geçemeyecek, böylece M, dolandırılmayacaktır.

Dikkat edilmelidir ki, tek başına hileli bir davranış, dolandırıcılık suçu için yeterli değildir. Başka bir ifade ile, failin/faillerin hileli bir davranış sergilemesi dolandırıcılık suçunun oluşması için gereklidir, ancak yeterli değildir.

2.2. Failden/Faillerden Mağdura/Mağdurlara Yönelik Bir Aldatma:

Fail/failler, hileli bir hareket sergilemekle birlikte, mağduru aldatmalıdırlar. Hileli hareketle mağduru kendi istedikleri noktaya çeken fail/failler, aldatma ile, mağduru kendi istedikleri şekilde düşünmeye sevk etmelidirler.

Burada önemle belirtilmelidir ki, hileli davranış ve aldatma fiilleri, aynı anda gerçekleşebileceği gibi, hileli davranış ile aldatma arasına az veya çok bir zaman aralığı da girebilir. Bu husus, dolandırıcılık suçunun hangi ekonomik çıkar üzerine yöneldiğine bağlıdır.

Yukarıdaki örnekler üzerinden ayrıntılar isek, gayrimenkulü satın almak isteyen mağdur M, gayrimenkulün tapu senedini görmek istediğinde, kendini gayrimenkulün sahibi olan A gibi tanıtan fail F, tapu senedini ibraz edebilir. Hatta F, çok profesyonelce daha önceden düzenlediği sahte bir kimliği ibraz ederek, A'nın kimliğinin üzerinde kendi resmi bulunan bir nüfus cüzdanını gösterebilir. Hatta ve hatta, bu dolandırıcılık olayının gerçek failleri hiç ortada görünmezler, A'nın kimliğini ele geçirirler, gayrimenkulün gerçek sahibi A'ya benzeyen F ile anlaşarak, F'yi, A'nın kimliğinde bulunan resmine uygun bir şekilde traş ederek, gözlük takarak vs. gibi işlemlerle, M'nin kimlikte A'nın resmindeki kişinin F olduğuna inanmasını dahi sağlayabilirler. Bu anlatılanlar kurgu değil, bizzat yaşanan ve Yargıtay içtihatlarına yansımış olayların örnekleridir.

Yine, kendisini MİT mensubu, Terörle Mücadele Elemanı, Savcı yahut Polis gibi tanıtan fail F, mağdur M ile yaptığı telefon konuşması sırasında, arka planda telsiz sesi gelmesini sağlayabilir, hatta aynı anda bir başka telefonda mağdur M'nin ev yahut iş yeri telefonunu arayarak M'yi kendisine inandırabilir. Hatta ve hatta, mağdur M hakkında daha önce araştırma yapan fail F, mağdur M'nin bir takım bilgilerini (yaptığı iş, çocuklarının ve eşinin ismi, anne babasının, kardeşlerinin bilgilerini vs.) aktarabilir.

İşte yapılan tüm bu girişimler, mağduru kandırmaya, aldatmaya yöneliktir. Yapılan hileli davranışa aldanmayan mağdur, dolandırılmayacağından, dolandırıcılık suçunun faili/failleri, bu aşamaya çok önem vermektedirler.

Burada unutulmaması gereken husus şudur: Aldatma kabiliyetine sahip olmayan basit bir hile, dolandırıcılık suçunun oluşmasını engeller. Kanun koyucu, mağdurlara da bir takım yükümlülükler yüklemiştir. Bireylerin, kendisini MİT ajanı, polis, savcı gibi tanıtan herkese inanmaması gerekmektedir. Aynı şekilde, bir satım sözleşmesinde gayrimenkulün sahibi olarak kendisin tanıtan kişinin, gayrimenkulün sahibi olduğuna dair nesnel belgeler sunması gerekmektedir. Aksi durumda, fail yahut faillerce yapılan “basit hile”ye inanan mağdurun hukukça korunmayacağı bilinmesi gerekmektedir. Zira, bireylerin bu konuda duyarlı olmaları konusunda Devletin bir çok kurumu tarafından yoğun şekilde yazılı, görsel bildiri yapılmaktadır. Medyada devamlı bu tip haberler yer almaktadır. Kaldı ki, her hukuki işlemin yasa ile belirlenmiş bir usulü vardır ve bireylerin bu usulü bilmeleri zorunludur. Türk Ceza Kanunumuzun 4. maddesinde de, ceza kanunlarını bilmemenin mazeret sayılmayacağı belirtilmiştir. Bu noktadan hareketle bir şahıs, basit bir hile ile dolandırılır ise, cezai soruşturma açısından yargı bu işin takipçisi olmayacaktır, böyle bir durumda mağdur olan kişinin serzeniş de bir anlam ifade etmeyecektir.

Netice itibariyle, failden/faillerden kaynaklı hilenin, muhakkak aldatıcı nitelikte olması, normal bir bireyi aldatabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Örneğe dönecek olursak, kendisini MİT mensubu, polis, savcı gibi tanıtan kişinin kendisini araması sırasında, arka planda telsiz sesinin gelmiyor olması, kişi hakkında bir kısım bilgileri vermemiş olması, sadece kendisini resmi görevli olarak tanıttırmasının, dolandırıcılık suçunun oluşmasına engeldir, zira mağdurun böyle bir beyana inanmaması gerekmektedir.

2.3 Mağdurun/Mağdurların Yahut Mağdurun/Mağdurların Fiillerinden Etkilenecek Bir Başka Kişinin/Kişilerin Zarara Uğraması:

Mağdur, aldatıcı nitelikteki hileden dolayı bir zarara uğramalıdır. Bu zarar; mağdurun aktifinde gerçekleşecek bir azalma olabileceği gibi, pasifinde gerçekleşecek bir artış şeklinde de olabilir. Yani, mağdurun zarara uğraması ile kastedilen, mağdurun maddi anlamda bir kayba uğraması (parasının eksilmesi, elinde bulunan bir taşınır yahut taşınmaz malın gitmesi vs.) veyahut; mağdurun borcunun artması (kredi kartından para çekmiş olması, altın borç almış olması vs.) söz konusu olmalıdır.

Aktifte azalma ve/veya pasifte artma hususu, mağdurun doğrudan doğruya kendi nezdinde gerçekleşebileceği gibi, mağdurun sorumlu olduğu kişilerde veya yerine hareket edebildiği kişilerin nezdinde de gerçekleşebilir.

Verilen örnekler üzerinden devam eder isek; mağdur M, kendini A olarak tanıtan F'den gayrimenkulü satın alma konusunda bir irade ortaya koyar ve bu gayrimenkulü almak için elinde bulunan parayı verir, bununla birlikte eşine ait bankadaki parayı çeker veya oğluna kredi çektirir ise, M kendisinin ve eşinin aktifinde azalma sağlamış, oğlunun pasifinde de bir artış sağlamış olur.

Yine, kendisini telefonda bir kamu görevlisi olarak tanıtan F'nin bu beyanına inanan M, F'nin istediği parayı, F'nin söylediği hesaba yatırmak için kredi kartından para çeker ise, M kendi pasifinde bir artış sağlamış olacaktır. Zira, kredi kartları, banka ile müşteri arasında yapılan ve her an müşteriyi borçlandırıcı işlemlere sevk eden iki taraflı bir sözleşmeden ibarettir. Müşteri, kredi kartından para çekerek, kendisine ait bir parayı (aktif) kullanmamakta, bankaya ait bir parayı, geri ödemek vaadiyle almakta, yani borçlanmaktadır.

Birinci örneğe geri döner isek, kendini A olarak tanıtan F'nin bu fiiline inanan bir emlakçı da olabilir. Emlakçı E, F'nin gayrimenkulün gerçek sahibi olduğuna inanır ve bu inancına bağlı olarak gayrimenkulü mağdur M'nin alması hususunda bir aracılık yapar ise, emlakçı E, esasında doğduran doğruya bir zarara uğramamış olup, E'nin bu inancından dolayı etkilenen M'yi zarara uğratmıştır. Burada F, yapmış olduğu fiil ile hem E'yi hem de M'yi dolandırmış olur, başka bir ifade ile E de mağdur duruma düşmüş olur ki, M ile arasındaki emlakçılık sözleşmesi gereği, E'nin M'ye karşı ayrıca sorumlulukları ortaya çıkabilir.

Kısacası, dolandırıcılık suçunun mağduru olmak için doğrudan doğruya zarara uğramaya gerek yoktur. Önemli olan, mağdurun aldatici nitelikteki hileye inanarak, kendi adına veya başkaları adına yahut başkaları ile birlikte işlem tesis ederek, bir zararın ortaya çıkmasıdır.

2.4. Failin/Faillerin Yahut Failin/Faillerin İsteddiği Bir Başka Kişinin/Kişilerin Yarar Sağlaması:

Dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ana gayesi, yarar sağlamaktır ve bu yarar ekonomik olmalıdır. Belirtilen yarar, doğrudan doğruya para olabileceği gibi, menkul ve/veya gayrimenkul, altın, hisse senedi gibi para ile ölçülebilen bir değer de olabilir.

Peki fail, işlediği dolandırıcılık fiiliyle, pasifinde bir azalma sağlarsa, suç oluşur mu? Başka bir ifade ile, fail yapmış olduğu dolandırıcılık fiiliyle, para kazanmaz da, örneğin kredi kartı borcunu kapatırsa, yine dolandırıcılık suçu oluşacak mıdır? Kanaatimizce, bu durumda da dolandırıcılık suçu oluşacaktır zira nasıl ki mağdurun aktifindeki azalma ve pasifindeki artış, mağdur için ekonomik bir zarar ise, fail için aktifteki artış ve pasifindeki azalma da bir ekonomik bir yararadır.

Örnekler üzerinden açıklayacak olur isek, gayrimenkulün satışını gerçekleştirerek elde edilen parayı F, kendi adına alabileceği gibi, başkasının hesabına havale etme suretiyle de kullanabilir. Yahut F, parayı başka bir kişinin hesabına aktarmak suretiyle, kendi istediği bir kişinin yarar sağlamasını amaçlayabilir.

Aynı şekilde, telefonda kendisini kamu görevlisi olarak tanıtan F, mağdur M'den istediği parayı, bir başkasının hesabına aktarmak suretiyle de başkasına yarar sağlayabilir. Kaldı ki, bu tip telefon dolandırıcılığında, çoğunlukla telefonda konuşan F, kendi hesap numarasını vermez, zira eğer böyle bir şey yapar ise yakalanır. F, bir

başkasının hesap numarasını verir (*ki çoğu zaman bu hesap numarası verilen kişi, bu olaydan habersizdir, zira böyle bir işin içinde olduğunu bilirse, diğer failleri ele verebilir*) ve üçüncü kişinin yararına hareket eder. Üçüncü kişiden sonradan F'nin para alması yahut almaması, suçun oluşumu açısından önemli değildir. Para, F'nin belirttiği kişinin hesabına aktarıldığında fiil tamamlanmıştır.

Tam bu noktada belirtilmesi gereken bir husus vardır. Bazı suçlarda, fail tarafından fiil tamamlansa dahi, yani fail suçun oluşması için tüm fiilleri yerine getirirse dahi, suç tamamlanmayabilir. Örneğin, fail F, Z adlı kişiyi öldürmek için birden çok bıçak darbesini Z'nin vücuduna saplayabilir, ancak Z olay anında hemen ölmeyebilir. Z yaralanır ve daha sonra hastaneye kaldırılırsa ve Z hastanede ölürse, fail F, Z'yi öldürmekten sorumlu tutulur. Ancak Z, F'nin bıçak darbeleri üzerine hastaneye kaldırılır ve hastanedeki tedavisi sonucu ölmez ise, F, Z'yi öldürmeye teşebbüs suçundan sorumlu olur. Zira F, Z'yi öldürmek istemekte, bu amaca yönelik tüm fiilleri yerine getirmiştir. Dolayısıyla fail F, üzerine düşen tüm fiilleri tamamlamış ancak Z ölmediğinden, “kasten öldürme suçu” tamamlanmamıştır.

Aynı husus dolandırıcılık suçu için de geçerlidir. Fail üzerine düşen tüm fiilleri yerine getirir, kendisine yahut başkasına bir fayda sağlar ancak bu fayda tam olarak aktarılamayabilir. İkinci örneğimizde, mağdur M, fail F'nin verdiği hesaba parayı aktarır ancak daha sonra dolandırıldığını anlayan mağdur M, polise başvurarak, parayı aktardığı hesaptaki paranın çekilmesini engelleyerek, paranın bloke edilmesini sağlayabilir. Böylece mağdur M'nin hiçbir zararı ortaya çıkmamış olabilir ve F bir fayda elde edememiştir. Böylece faili tüm fiillerini tamamlamıştır ancak dolandırıcılık suçu tamamlanmamış olacaktır ve fail “*dolandırıcılık suçuna teşebbüs*”ten sorumlu olacaktır. Ancak, eğer ki mağdur M, F'nin istediği parayı elde etmek için kredi kartından para çekmiş, altın bozdurmuş ise, kredi kartından para çekmesinden dolayı uğradığı zarar ile altını bozdurması nedeniyle uğradığı zararı F'den talep edebilecektir.

SONUÇ

Günümüzde, tüm dünyada ve özellikle ülkemizde, dolandırıcılık suçundan elde edilen kazanç, azımsanmayacak kadar çoktur. Hatta bir çok kişi, dolandırıcılığı geçim kapısı haline getirmişlerdir. Böyle bir durumda, masum bireylerin bu kötü niyetli kişilere karşı duyarlı, uyanık ve dirençli olmaları, bu tip kişilere karşı farkındalıklarının yoğun olması gerekmektedir.

Yazılan bu makale, sadece bilgilendirme amaçlıdır ve dolandırıcılık suçunun geniş yelpazesinden sadece bir kesittir. Failler, çok daha farklı yollar araştırmakta, yeni yollar bulmak ve geliştirmek için çaba sarfetmektedirler.

Toplumdaki her bir bireye düşen görev, herhangi bir işlem yapar iken yahut bir hukuki ilişki kurar iken, mutlaka profesyonel destek almalıdırlar. Yukarıda belirtilen telefonla dolandırıcılık fiilleri gibi sosyal mühendisliğe dayalı dolandırıcılık girişimlerine de prim vermemeleri gerekmektedir. Sosyal mühendisliğe dayalı dolandırıcılık girişimlerine karşılık farkındalıklarını arttırmak isteyen bireylerin, bu yöndeki eğitim ve programlarla desteklenmesi, kişisel gelişimlerini arttırmaları, yazılı ve görsel yayımları daha çok takip etmeleri gerekmektedir.

Unutulmamalıdır ki, bir bireyin hukukunu en iyi koruyacak olan yine bireyin kendisidir. Kamu görevlilerinin her an yanı başımızda bulunarak, 24 saat bizimle birlikte bulunmaları, imkansızdır. Devlet, sadece ve sadece bu tip suçların oluşmasını engelleyici tedbirleri alabilir, bireyler de kendilerine karşı olması muhtemel bu yöndeki girişimleri engelleyici/saf dışı edici tedbirleri, yine kendileri almalıdırlar.